

FAGOPPGAVE

Tema: Den profesjonelle førskolelærer

Fagoppgave i pedagogikk

Utarbeidet av:

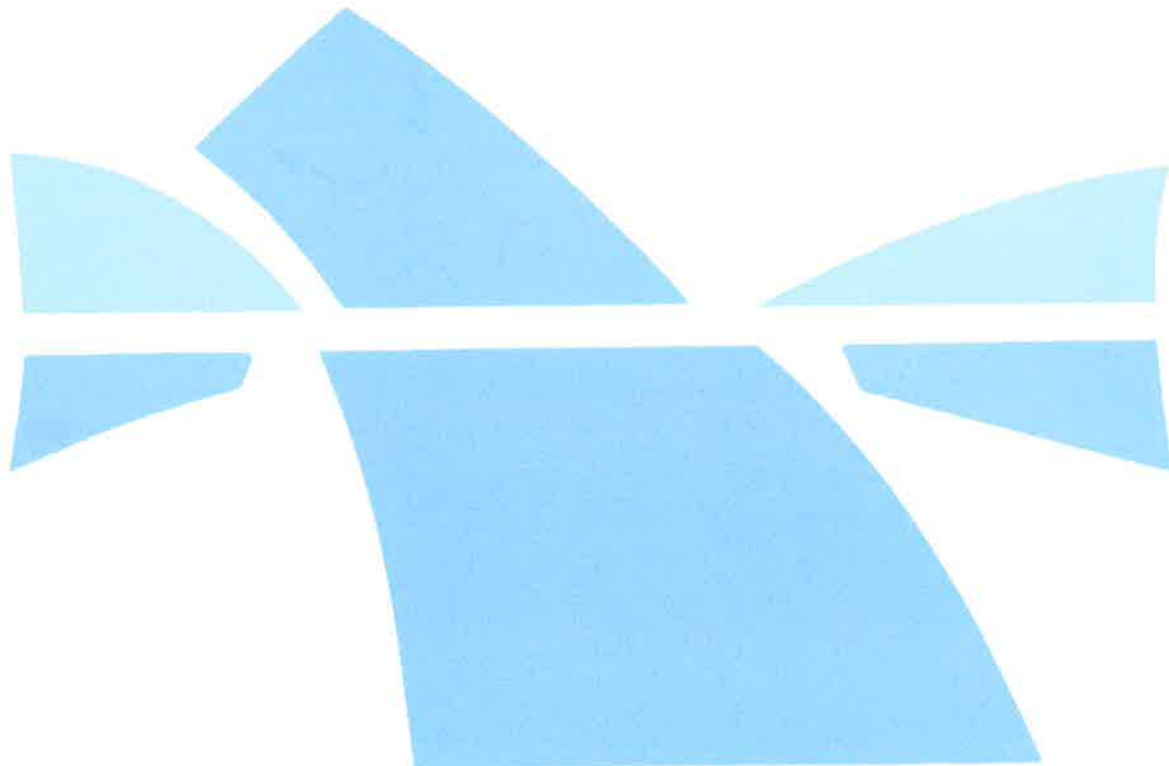
Silje-Merete Aa Utland

Studium:

Førskolelærerutdanning, deltid, kull 2008, Nesna

Innlevert:

Høst 2011

Forord

Min venninne sa en gang et fint sitat om vennskap.

"Nasse Nøff og Ole Brumm satt i gresset og tegnet. Hvordan staves "venn"? spurte Nasse. Jeg trenger ikke stave det.. jeg føler det, svarte Brumm..."

Dette sitatet forteller meg at vi mennesker ikke bare forstår vennskap i ord, men vi kan også føle vennskap. Sitatet har vært til inspirasjon i oppgaven. For små barn som ikke kan kan prate verbalt, uttrykker vennskap kroppslig og følelsesmessig.

Det er flere som har vært med på å gjøre denne oppgaven mulig og som jeg her ønsker å takke. Først og fremst vil jeg få takke min veileder Signe for hennes støtte og oppmuntring underveis i prosessen.

Jeg vil takke informantene som stilte opp på intervju, og til min gode nabo som leste korrektur på oppgaven.

Jeg ønsker også å takke min samboer som har vært tålmodig og holdt ut med meg.

Spesielt takk til mamma som har aktivt stilt opp som barnevakt og vært en støtte underveis.

Kandidatnummer 200910

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	3
1.2 Førforståelse.....	3
1.3 Presisering av problemstilling. (begrepsavklaring, begrunnelse).....	4
2.0 Teori.....	5
2.1 Rammeplan for barnehager.....	5
2.2 Vennskap mellom små barn.....	6
2.3 Signifikante andre.....	7
2.4 Sosial kompetanse.....	7
2.7 Lek og vennskap.....	9
2.8 Voksenrollen.....	9
3.0 Metodedel.....	10
3.1 Kvantitativ metode og kvalitativ metode.....	11
3.2 Mitt valg av metode.....	11
3.3 Personvern.....	12
3.4 Datainnsamling.....	12
3.5 Presentasjon av informanter.....	13
4.0 Resultat og drøfting.....	13
4.1 Hvilken kunnskap har førskolelæreren om vennskap?.....	13
4.2 Hvordan tilrettelegger førskolelæreren for vennskap?.....	16
5.0 Konklusjon.....	20
Etterord.....	21
Litteraturliste.....	22
Vedlegg 1.....	24
Vedlegg 2.....	25

1.0 Innledning.

I forbindelse med mitt studium ved Høgskolen i Nesna, avdeling for førskolelærerutdanning, skal jeg skrive en fagoppgave i pedagogikk. Dette er en del av den avsluttende eksamen for faget. Hovedtemaet er: "den profesjonelle førskolelæreren". Under dette temaet har vi selv valgt tema og problemstilling. Mitt valg for tema ble små barn og vennskap.

Under min studietid på Høgskolen i Nesna har jeg lært veldig mye. Jeg har vært så heldig at jeg har fått fast jobb i barnehage. Dette medfører at jeg kan arbeide samtidig som jeg studerer. Jeg får sette teori ut i praksis.

I dagens samfunn er det blitt lovet full barnehagedekning fra staten. Dette medfører at flere vil ha barna sine i barnehagen. Flere foreldre starter i jobb allerede når barnet deres er ca 1 år og det medfører at de søker barnet i en barnehage på en småbarnsavdeling. Det stilles høyere krav til personalet i barnehagen om kunnskap til de små barna som begynner i barnehagen. Hvis personalet skal jobbe ut i fra kravene stortinget krever, settes det krav til personalet. Personalet må ha kunnskap og forståelse om barna og deres handlinger. Anne Greve har i sin forskning hatt viktige funn i sin doktorhandling om vennskap blant to og tre åringer. Det krever at vi voksne har kunnskap og forståelse for hvordan de små barna leker og etablerer vennsksapsrelasjoner i sin hverdag. Derfor ble min problemstilling slik:

Hvilken kunnskap har førskolelæreren om vennskap blant de minste i barnehagen og hvordan tilrettelegge for dette?

1.2 Førforståelse.

Før jeg gikk i gang med intervjuene mine var jeg i tvil om at alle forstår vennskap blant de minste barna.

I barnehagen kan det være mye taus kunnskap som sitter i veggene. Meyer (2005) definerer taus kunnskap som stillestående og innforstått praktisk kompetanse hos personalet som er knyttet til kunnskap, verdier og holdninger. Meyer (2005) sier videre at taus kunnskap kommer til syne i hverdagssituasjoner. Personalet handler spontant uten å tenke over hvorfor de gjør det de gjør.

Jeg jobber nå i en barnehage, der har jeg vært nå i 3 år. Det har blitt et viktig tema med barn og deres vennskap til hverandre. Vi har diskutert det med vennskap og betydningen for vennskap. Men jeg ser gjennom min arbeidserfaring at det er ulik praksis i forhold til tilrettelegging av små barns og deres vennskap. I de ulike barnehagene jeg har jobbet i har det vært slik at de voksne forstår vennskap forskjellig. Jeg tror ofte at barns stemmer ikke alltid blir hørt eller sett når det gjelder deres vennskap. Kanskje voksne har lett for å tro at barns vennskap ikke er så veldig viktig, fordi vi ser dem stadig sammen med nye barn. Kanskje vi tror at barn får fort nye venner? Jeg sitter igjen med et inntrykk om at hvordan vi som voksne ikke ivaretar barns vennskap tilstrekkelig.

Jeg satt sammen med noen kollegaer i en barnehage. Der ble det diskutert om hvor slitsomt det var med de små barna som sprang og hoppet rundt om i rommet sammen. Mens de som satt å tegnet eller lekte i dukkekroken var mer behagelige, og det var disse barna som hadde et godt vennskap. De andre barna som bare sprang var de som skapte uro i vennskapsbåndet til hverandre.

1.3 Presisering av problemstilling. (begrepsavklaring, begrunnelse)

Problemstillingen: Hvilken kunnskap har førskolelæreren om vennskap blant de minste i barnehagen og hvordan tilrettelegge for dette?

Barna får tidlig kontakt med jevnaldrene og utvikler vennskap, og det er igjen viktig for barnas sosialisering. Vennskap er en positiv ting, den skaper glede, selvtillit og forståelse. ”Gode venner er gull verdt” er et ordtak, alle fortjener å ha venner, men hvis ikke temaet venner blir tilrettelagt på en riktig måte, kan barn komme til å føle seg utenfor, alene og ikke gode nok til å fortjene en venn. Dette er noe jeg mener er viktig å undersøke fordi det er viktig å ha kunnskap om barnas vennskap slik at en førskolelærer kan legge mer til rette for barnas vennskap i barnehagen.

Fra den opplevelsen jeg fikk når jeg satt sammen å hørte disse utsagnene til kollegaene, ble jeg veldig paff. Er det slik at de opplever vennskaps blant små barn slitsomt? Jeg ønsker meg mer kunnskap for å se om det er slik i flere barnehager?

Vennskap skaper begeistring og spenning, glede og engasjement så vel hos barn som hos voksne. Venner er personer vi liker, som vi har glede av å være sammen med og som vi stoler

på. Men vennskap handler også om forhandlinger, om å bli forrådt, om sjalusi og intriger, med andre ord handler vennskap om kvaliteten i barns liv (Internett1)

Vennskap er noe man må oppnå og vi kan selv velge venner. Vennskapen må vedlikeholdes og være gjensidig fra begge parter. Det er det gjensidige i forholdet som skaper og opprettholder vennskap. I et vennsksforhold må en gi og ta.

Vi alle mennesker trenger en venn i livet sitt. Uten venner blir man ensomme.

2.0 Teori.

2.1 Rammeplan for barnehager.

I barnehageloven står det: *"Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap"* (Internett 2) Barnehageloven § 2 Barnehagens innhold

Rammeplan for barnehager vektlegger utviklingen av sosial kompetanse i kapittel 2.4 som en viktig del av basiskompetansen.

Tidlige erfaringer med jevnaldrende har stor betydning for barns samspillferdigheter og gjør barnehagen til en viktig arena for sosial utvikling, læring og etablering av vennskap.

(Kunnskapsdepartementet 2006 s.27)

Rammeplan for barnehage er opptatt av den jevnaldrenes betydning i sosialiseringprosessen. Sosial kompetanse tilegnes og uttrykkes sammen med andre i ulike situasjoner. Vi kan se den i barns evne til å ta initiativ og til å opprettholde vennskap. For at barn skal få en forståelse for sosiale forhold og prosesser og mestring av sosiale ferdigheter krever det erfaring med at vi kan være med og delta i fellesskapet for å forstå vennskap. Å være sammen med jevnaldrene er med på å lære barn strategier for hvordan en kommer inn i lek, være i lek og avslutte den. *Leken har mange uttrykksformer og kan føre til forståelse og vennskap på tvers av alder og språk og kulturell ulikhet. I et lekefellesskap legges grunnlaget for barns vennskap med hverandre.* (Kunnskapsdepartementet 2006 s. 26)

Rammeplan slår fast at det å få venner er grunnlaget for barns trivsel og meningsskaping.

Ingen kan tvinges til å være venner. Valgfrihet er viktig når barn skal inngå i vennskap. Med ordet valgfrihet i barnehagen tenker jeg på barns medvirkning. I Rammeplan under medvirkning står skrevet *" barn har rett til å utrykke seg og få innflytelse på alle sider ved sitt liv i barnehagen"* (Kunnskapsdepartementet 2006 s.13) Innflytelse på sitt eget liv er en viktig

del av barns medvirkning og for det enkelte barn på hvilken kvalitet de vil få i barnehagen, og kvaliteten i barnehagen sikres. Derfor er det viktig at barna får være med å ha et valg av venner, og kunnskapsrike voksne som forstår hvor viktig vennskap er i barnehagen for de minste barna.

2.2 Vennskap mellom små barn

Anne Greve har skrevet en doktoravhandling ved Universitetet i Oslo om vennskap blant to og tre åringer i barnehagen. Funn i avhandlingen baserer hun på videoobservasjoner av to og tre åringer i barnehagen. Hun viser i sin doktoravhandling at barn allerede i 2 års alderen inngår i vennsksrelasjoner. Hun fant ut i sine studier at små barn bruker ”blikk, stemme, toneleie, gester og verbal tale” når de skal oppnå kontakt eller kommunisere med andre. Barnas vennsksrelasjoner kan være uoversiktlige, og de er i stadig bevegelse siden barna uttrykker seg ofte kroppslig. Greve fremhever at disse kommunikasjonsuttrykkene i seg selv ikke er tegn på vennskap, men at de brukes når nye vennskap skal etableres og gamle skal videreutvikles. Ofte kan vi se at barna springer etter hverandre og ler gang på gang sammen med de barna de er mest knyttet til. En vennerelasjon hos 2- åringene rommer både glede over å være sammen, over fellesskap, opplevelse av å skape mening sammen, felles humor – men også konflikter, utestenging, fortvilelse over ikke å få være med, sorg og savn. (Greve 2009)

Greve hevder at vennskap blant to-treåringer på en småbarnsavdeling i barnehagen kommer til uttrykk i deres samspill i de mange møtene som oppstår i barnehagehverdagen. (Greve 2009) Vi ser at møtene de små barna har i hverdagen er viktig for å danne vennskap i barnehagen. Det er viktig at vi som ansatte i en barnehage kan være med å gi og forstå de felles opplevelsene som barna har.

Askland m.fl (2009) hevder at gjensidige relasjoner og gode vennskap har en positiv effekt på utviklingen av trivselen og identiteten til det enkelte barnet. Små barn har et prosessuelt forhold til vennskap siden det er i endring og utvikling. Vennskap utvikler seg til forståelse for empati og den følelsesmessige forståelsen blir sterkere etter hvert. Det er stor forskjell på en seksåring og en treåring der fokuset hos en treåring er med på det kroppslige som intimitet og lojalitet i vennsksrelasjoner. Etter hvert kommer den gjensidige tilliten til å bli viktigere og viktigere. Vennskap mellom små barn er at barna har felles erfaringer, felles språk og felles ståsted. Dette er med på å styrke barnas vennsksbånd som allerede er etablert.

2.3 Signifikante andre

Meads begrep ”de signifikante andre” er mennesker som på en eller annen måte betyr noe for oss. Det er menneskene som er med på å påvirke barnas utvikling av jeg-bevissthet. (Askland m.fl 2009) I følge sosialpsykologen Mead oppstår og utvikles personers selvbevissthet under en sosial prosess. For at barnet skal bli sosialisert må barnet være en aktiv deltaker i egen sosialisering. Barns utvikling skjer i en sosial sammenheng, gjennom sosiale relasjoner, gjennom her-og-nå situasjon de opplever i barnehagen, i hjemmet, nærmiljøet osv. Han skiller mellom selvet som subjekt ”jeg”, og selvet som objekt ”meg”. Han mener at selvet ikke er medfødt, men utvikles i en samspillprosess med omgivelsene. Det er i møtet med andre at det utvikles en bevissthet om seg selv, en jeg-bevissthet. Vi speiler oss i andres reaksjoner

Piaget, en kognitiv teoretiker, var opptatt av at kunnskap vokser fram i et samspill mellom biologisk modning og individets egen aktivitet. Det er ulike prosesser som varer gjennom hele livsløpet til menneskene. Men resultatene barna kan oppnå er ulik alt etter hvilket alderstrinn barnet er på. (Askland m.fl 2009)

Teoretikeren Piaget var mye brukt i undervisningen på førskolelærerutdanningen på 80- tallet. Mange som har tolket Piaget og hans inndeling i alderstrinn i de ulike prosessene har konkludert med at barn er ”ikke-sosiale” helt til de fyller tre år.

Mead derimot så barnet som en aktiv i samspill med sine omgivelser helt fra fødselen av. (Askland m.fl 2009)

2.4 Sosial kompetanse

Det er skrevet lite om hvordan små barn og vennskap utvikles. Men de fleste forskere kommer inn på at sosial kompetanse er en viktig forutsetning for utvikling av vennskap. Kari Lamer mener at sosial kompetanse handler om å mestre samspill med andre. Det handler om å lykkes i å omgås andre. *Fordi sosial utvikling vanligvis er betraktet som en normal del av lærings- og modningsprosessen til barna, er dens betydning for deres muligheter til å mestre hverdagen på skolen og blant venner ofte undervurdert.* (Lamer 1997. s 19)

Lamer sier at sosial læring foregår vesentlig grad i barnets daglige samspill med andre mennesker. Kvaliteten på samspillet barna imellom og mellom barn og voksne, bestemmer om utviklingen går i riktig retning. Lamer hevder at voksne kan ta sosial kompetanse for gitt bare fordi den passer godt inn i de situasjonene barna er i hverdagen, og om de passer til våre forventninger. (Lamer 1997)

Sosial kompetanse er viktig for menneskets utvikling. Lamer hevder at små barn ikke bare kan

lære av sine egne handlinger men også av andres. De får da mulighet til å etterligne de andres gode samspillssituasjoner og kan på den måten utvikle seg selv i samspill med andre. Slike beskrivelser viser at relasjoner er viktige for barnets sosiale erfaringer og gleder, og kan være med å hjelpe barnet å tilpasse seg senere i livet. (Lamer 1997)

2.5 Felles "vi"

I barns møte er det viktig at de får dannet et felles "vi" i møte med andre barn. Dette felles "vi" kommer til uttrykk gjennom det barna skaper sammen. Gjennom humor, kroppslighet og et ønske om å skape mening sammen knyttes de opp mot en felles livsverden. Alt dette er med på å skape en grunnleggende opplevelse og erfaringer av å være – i – verden sammen (Greve 2009) En opplevelse av et felles "vi" vil si at en har opplevelse av at akkurat vi er sammen.

Når et barn møter et felles "vi" danner de et grunnlag for at vennskap skapes, bygges opp og kommer til uttrykk i møtet mellom barna i barnehagen.

Greve (2009) deler et felles "vi" opp i tre elementer: møtet, skape mening sammen og humor. Møtet er helt essensielt for at det skal kunne oppstå vennskap mellom mennesker. Barnehagen er en arena der barna møtes regelmessig og gjentatte ganger gjennom dagen. Det er disse møtene som gjør det mulig for barna å bygge opp vennsksapsrelasjoner. (Greve 2009) Greve hevder at mange av møtene mellom to åringene oppstår fordi barna bevisst oppsøker hverandre. De kan oppsøke noen av barna som de har opplevd en felles historie med. f. eks barna kan huske at de hadde det moro sammen sist, og de opplevde kanskje et felles "vi" sammen. De kan plassere seg selv i nærheten av det andre barnet, som å sette seg ved siden av barnet i en samlingsstund, ved bordet, eller de kan rope på det andre barnet. (Greve 2009)

Skape mening sammen, kan både to og treåringene vise at de har et stort repertoar i måter å få kontakt og å kommunisere på. De bruker blant annet blikk, stemme, toneleie, gester og verbal tale. Uansett hvilke former for kommunikasjon som kan observeres, er kommunikasjonen i seg selv ikke noe direkte uttrykk for vennskap. Men kommunikasjonen mellom barna er viktig for at vennskap skal kunne etableres og videreutvikles. (Greve 2009)

Glede er rettet opp mot virkeligheten her og nå, i våre handlinger og relasjoner i forhold til mennesker rundt oss, altså en aktiv følelse. (Søbstad 2006) Humor og glede er sentrale dimensjoner i barnas intersubjektivitet og oppbygging av vennskap. I Greves studier har hun

observert mye latter blant barna. Greve har støttet seg på Gunnvor Løkken sin forskning på som påpeker at latter er et uttrykk for at de små barna har det morsomt sammen. (Greve 2009)

2.7 Lek og vennskap

Løkken mener "Barn leker seg frem til identitet." Barn lærer en sammensatt kompetanse gjennom leken og er med på å gi barn personlighet. Jeget fører barnet videre mot større forståelse av en stadig videre sammenheng i verden og av sin egen rolle der. (Løkken 1996) Løkken (1996) hevder at det er større sjanse at barn får vennskap når barna er mye sammen, på sine premisser og måter. Det er mer moro når leken til barna skjer på deres premisser, og den utpreger seg kroppslig, og med lyd og latter. Sosial tumlelek er viktig for barna og fordi den er med på å gi grunnleggende egenskaper til senere fantasilek. Løkken (1996) beskriver det hun kaller "flirekonsenter" der en hel gruppe barn som sitter ved matbordet, starter opp med å le, dunke i bordet og tydelig ha det veldig morsomt sammen. Løkken (1996) hevder at det er de kroppslige samhandlingene som preger de minste barnas kultur og denne kulturen blir meningsfull når man lærer å forstå den. Hun hevder at småbarn som ennå ikke snakker kommuniserer meningsfullt med kroppen.

Lek er noe alle barn har felles. Leken er lystbetont og gir masse glede, den er frivillig og for barnet på liksom, og på en måte fri fra den virkelige verden. (Lillemyr 2001) Det er mange måter å forstå barns lek på. Lillemyr (2011) viser til at ulike pedagogiske teorier legger vekt på ulike sider av lek og lekens betydning for barns utvikling og læring. Lek kan sees som samspill og økologi, som noe sosialt barna er med på, der de får venner og sosial kompetanse, og der de lærer gjennom å delta. Leken er en viktig del av barns hverdag, deres trivsel, det er motiverende og lystbetont for barnet. Gjennom lek får barnet bearbeidet opplevelser og inntrykk. Barnet får utviklet sine sosiale og språklige ferdigheter, det vil bli kjent med omverdenen og seg selv (Lillemyr 2011)

2.8 Voksenrollen

Løkken hevder at en erfaren førskolelærer skal gå inn i en slags rolle som teskjejerringa i Alf Prøysens eventyr. Det handler om at den voksne setter seg ned på huk eller ned på golvet når de kommer inn på en småbarns avdeling.

Jo mindre barna er, dess større blir de voksne. Jo større de store trærne er i skogen, dess mer skygge kaster de over de små. (Løkken 1996 s. 115)

Det Løkken sier er at de voksne inne på avdelingen kan lett dominere over de små barna.

Barna snakker med hverandre på forskjellige måter både verbalt og non verbalt der kroppsspråket spiller en stor rolle.

Berit Bae (1996) skriver i sin bok at voksne har en definisjonsmakt over barna i barnehagen. Hun definerer begrepet definisjonsmakt at det henspeiler seg på at voksne er i en mektig posisjon når det gjelder barn og deres opplevelse av seg selv. Måten voksne reagerer på barns kommunikasjon, hvordan de setter ord på deres handlinger og opplevelser, hva de reagerer på og ikke i disse prosessene utøves definisjonsmakt. Denne maktposisjonen kan brukes på en måte som fremmer barns selvstendighet, tro på seg selv, respekt for seg selv og andre, men den kan også brukes på en måte som underminerer barns selvrespekt og selvstendighet. Bae (1996) mener at det er viktig å være klar over dette problemet når en jobber med barn. Vi skal bekrefte barna med respekt.

Bae hevder at en anerkjennende væremåte innebærer at man gir den andre rett til sin egen opplevelse. (Bae 1996) En relasjon preget av gjensidig anerkjennelse antas å gi mulighet både for å oppleve individualitet og samtidig føle tilknytning. Det handler om å føle seg godtatt og å bli sett, og ha en følelse av å være likeverdige i forhold til hverandre.

3.0 Metodedel

I boka til Dallan definerer Wilhelm Aubert hva metode er:

En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helt middel som tjener til dette formålet, hører med i arsenalet av metoder. (Dallan 2010)

"Metode er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke". (Dallan 2010 s. 83)

I boka til Dallan skriver han at metode kan brukes som et redskap for å samle inn og systematisere den informasjon vi trenger å undersøke. Det finnes ulike metoder for å samle inn informasjon. Metoden du velger vil ha en betydning for hva en finner ut om undersøkelsen og kan belyse ulike sider av et fenomen. (Dallan 2010)

Innenfor samfunnsvitenskapen skiller en mellom kvalitativ orienterte – og kvantitativ orienterte metoder. Disse metodene fører til økt forståelse for det samfunnet vi lever i, og hvordan enkeltindivider, grupper, og institusjoner handler og samhandler, (Dallan 2010).

3.1 Kvantitativ metode og kvalitativ metode

Dallan (2010) skriver i sin bok at en kvantitativ metode har fordelen med at den tar sikte på å forme informasjonen om til målbare enheter som i sin tur gir oss muligheter til å foreta regneoperasjoner, gjennomsnitt og prosenter av større mengde. Kvantitativ metode gjør det mulig å samle data som kan beskrive fenomenet ved hjelp av tall. Eksempel på kvantitativ metode kan være spørreskjema der det er oppgitt svaralternativer. Da har man som forsker ikke mulighet til å komme med egne svar og påvirke informantene.

Kvalitativ metode tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle. Kvalitativ forskning tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser. Gjennom kvalitativ forskning ser forskeren fenomenet fra innsiden og skjer i direkte kontakt med feltet. (Dallan 2010) Eksempel på kvalitativ metode er når en forsker bruker intervju ut i fra en intervju guide som viser hvordan spørsmål du skal stille og forholde deg til, hvis noe er uklart i spørsmålene har du mulighet til å spørre under intervjuet.

3.2 Mitt valg av metode

Jeg har valgt å bruke intervju som metode. Det ble mest naturlig for meg å bruke kvalitativ intervju av en førskolelærer som jobber og opplever hverdagssituasjoner i barnehagen på en småbarnsavdeling. Jeg har valgt dybdeintervjuet. Jeg er ute etter en dypere forståelse av informantenes egne ord i erfaringer, meninger og holdninger til problemstillingen.

Min problemstilling: Hvilken kunnskap har førskolelæreren om vennskap blant de minste i barnehagen og hvordan tilrettelegge for dette?

Å bruke intervju som metode kan jeg gå i dybden av hva de tenker om de spørsmålene jeg stiller dem i min undersøkelse. Hvis det er noen misforståelser kan jeg avklare dem allerede i intervjuet. Jeg sendte ut presentasjonsbrevet mitt til barnehagen, og avklarte om de ville stille opp som min informant. Informanten ønsket å forberede seg så jeg sendte intervju- guiden på mail. Med intervjuet ønsker jeg å få frem førskolelærerens kunnskap og forståelse om de minste barnas vennskap i alderen to til tre år. Det er informanten som kan gi meg svar på mine spørsmål, og det er det som gjør at min metode blir kvalitativ. Med intervjuet kommer jeg nærmere personene, jeg vil kunne forstå tydelig det som blir sagt, kan komme med tileggsspørsmål hvis noe er uklart og kan lese kroppsspråket til informantene. For at min forskning skal være pålitelig har jeg stilt krav om at informantene må jobbe på en småbarnsavdeling med barn på to og tre år. Dette fordi jeg mener det er viktig at en

førskolelærer ser de små barna i deres hverdag og lek, og ikke bare kan tenke tilbake når de jobbet på en småbarnsavdeling.

3.3 Personvern

Lov om personvern er ment for å beskytte den enkelte mot at personvernet blir krenket gjennom behandling av personvernopplysninger. Dette er for å sikre at personvernsopplysninger blir behandlet i samsvar med grunnleggende personvern hensyn der integritet, privatlivets fred og tilstrekkelig kvalitet på personvernopplysninger. I personvernsloven står det også hvordan opplysningene kan og skal behandles. Det krever av oss når vi arbeider med personopplysninger i våre studentoppgaver og forskning. (Dallan 2010) Jeg har opplyst at informasjonen som blir samlet inn til min undersøkelse vil bli låst ned i et arkivskap hjemme hos meg. Dette er for å sikre deres taushetsplikt og personvern, og at deres informasjon ikke skal komme på avveie og bli misbrukt. Jeg sikrer mine informanter anonymitet. Denne fagoppgaven er ment at vi skal få prøve oss som forskere ute i et felt som interesserer oss, og jeg mener da at det er viktig at vi ivaretar informantene våre på et profesjonell måte, på samme måte som en vitenskapelig forsker ville ha gjort når han samler inn informasjon til sin undersøkelse.

3.4 Datainnsamling

Allerede i mitt presentasjonsbrev har jeg gitt informasjon til informantene om meg som student og min oppgave. Jeg presenterte at jeg stilte krav til at informanten jobbet på en småbarns avdeling. Jeg ringte noen dager senere og fikk positiv tilbakemelding, og de ønsket meg velkommen, og avtalte tid til intervjuet. Jeg ble godt tatt imot av begge informantene. De var meget positiv til min oppgave og syntes dette var et viktig tema å ta opp på en småbarnsavdeling. Jeg har brukt diktafon under intervjuet og dette ble avtalt på forhånd. Informant 1 satt på et arbeidskontor. Hun hadde allerede hadde skrevet ned noen stikkord til spørsmålene mine. Da jeg stilte spørsmålene til informanten så hun på arket og ikke opp. Informant 2 satt også å jobbet på sitt kontor, men låste døren slik at vi fikk være i fred. Hun hadde også forberedt svarene sine med å skrive ned stikkord. Det var ingen forstyrrelser men hun leste også av arket. Siden informantene satt og leste rett fra arket, følte jeg at jeg måtte stille spørsmål til noe av det de hadde skrevet ned, dette for å få frem tankene til informantene om hva de mener.

3.5 Presentasjon av informanter

Jeg har besøkt to barnehager i nordland. Barnehagene er begge private, og består av en småbarnsavdeling med barn fra 1-3 år og en storavdeling med barn fra 3-6 år.

Informant 1

Kvinnelig førskolelærer i 40 årene. Har jobbet 13 år i reiselivsbransjen, men valgte å starte med utdanning innen førskolelærer. Hun var ferdigutdannet våren 2008, og har siden den gang jobbet i barnehage. Hun jobber som pedagogisk leder inne på småbarnsavdelingen.

Informant 2

Kvinnelig førskolelærer som har jobbet som førskolelærer siden hun ble ferdigutdannet i 1995. Hun er i 40 årene og er pedagogisk leder inne på småbarnsavdelingen. Hun har fordypning i småbarnspedagogikk.

4.0 Resultat og drøfting

Jeg har valgt å dele opp drøftingen i to deler. Her vil jeg presentere mine resultater av intervju med førskolelærerne i forhold til svarene jeg fikk i intervjuet. I den forbindelse dukker det opp noen forkortelser førskolelærer1- F1 og førskolelærer2 - F2. Jeg har valgt å ikke ta med alle svarene fra begge informantene. Jeg vil derfor trekke frem de som er mest utfyllende, og som belyser det jeg vil finne svar på, og knytte opp dette til problemstillingen min. Hvilken kunnskap har førskolelæreren om de miste barnas vennskap og hvordan de tilrettelegger for dette.

4.1 Hvilken kunnskap har førskolelæreren om vennskap?

F1: *"Vennskap er et usynlig bånd mellom to eller flere personer. Det handler om gjensidighet og respekt."*

F2: *"Et forhold som er basert på tillit og kjærlighet. Vi blir ensomme uten venner"*

I forståelsen av vennskap var begge informantene enig om at vennskap er mellom to eller flere mennesker. Vennskap blant informantene blir forbundet med gjensidighet og respekt, og tillit og kjærlighet. Sosial kompetanse er en forutsetning for å lykkes med dette.

Rammeplanen vektlegger utvikling av sosial kompetanse blant jevnaldrende som er en viktig

del av barnas basiskunnskap. Som Lamer (1997) sier er det i starten i barnas liv er det foreldre og søsken som er betydningsfulle i barnas sosialisering. Etter hvert som barna begynner i barnehagen er det andre barn og voksne som spiller en vesentlig rolle i barnas sosialisering. Det handler om at venner ønsker å være nær hverandre, og vi er avhengige av at vi kan samhandle og dele opplevelser med hverandre. F1: *"Det er vennskapet som gjør oss viktige for andre, og venner er viktig for en selv"* Hun forteller for å være en del av et vennskap må vi by på oss selv for å gjøre oss kjent med andre. Venner har en viktig funksjon for barns mulighet til å utvikle et godt selvbilde, og er med å på gjøre barna kjent med seg selv. Vi kan styrke barns selvbilde ved å verne om gode relasjoner barna i mellom. Når barn leker sammen utveksles øyekontakt, nærhet, humor og felles interesse. I vennskap kan vi dele gode øyeblikk som glede og latter, men vi kan også få kjenne på dette med savn og svik. I vennskap er det samspill og det er med på at barna kjenner seg viktige for hverandre, og deres selvfølelse øker. I vennskap blir vi kjent med oss selv, vi får bekreftelse fra andre på vår adferd. (Mead) Vennskap skaper også trygghet i hverdagen til barna. At barna kan dele opplevelser med jevnaldrene er viktig. Små barn har en evne til å forstå hverandre, som vi voksne ikke har bestandig. Uansett om du er stor eller liten så blir vi mennesker ensomme uten venner.

Greve (2009) beskriver vennskap også på denne måten, glede over å være sammen, glede over fellesskapsfølelse, opplevelse av å skape mening sammen og felles humor.

F2: *"Små barn kommuniserer med hverandre, de kan komme med utbrudd som kan være lyder, smil og latter"*. Samspillet i en småbarnsgruppe preges ofte av såkalte "flirekonsenter" (Løkken). Små barn har mange måter å kommunisere på, og flirekonsenter er situasjoner hvor barna leker med hverandre. Når barna sitter rundt bordet er det ofte en som lager lyd og de andre stemmer i ved å herme etter den første. Etter hvert lager de nye lyder eller grimaser. Det er med på å bekrefte at de andre barna syns denne reaksjonen er moro og gøy, så barna fortsetter å herme etter den andre (Mead). Barna speiler seg i de andres reaksjon, og det gjør barna også til de signifikante andre. De hermer etter hverandre og ler i felleskap.

F1: *"Å sette barna i grupper der de får møtes i ulike situasjoner gjør at man kan utvide barnas forståelse av hverandre."* Det er i flirekonsenter med andre at barna møter de andres reaksjoner på seg selv. Det er disse reaksjonene som gir barnet mulighet for å se seg selv ut i fra andres posisjon. Barna oppdager fort i samhandling sammen andre at de blir sett og vurdert. I samhandling med andre får de også erfaring med hva andre forventer av dem.

Alt dette skaper erfaringer, glede og engasjement, og ikke minst felleskap blant barna. Flirekonsertter er en måte å bli kjent med hverandre og seg selv, og er med på å etablere vennskap. Å få dele denne gleden med hverandre er med på at man føler seg betydningsfull. Dette kan vi støtte oss på Mead sin teori om barnas omgangspersoner er de signifikante andre og vi speiler oss gjennom dem. Det er dette rammeplanen understreker, det er viktig at barna fra de er små får erfaring med jevnaldrene slik at de får erfaringer og lære seg samspillsferdigheter ovenfor hverandre.

F1: "Barna viser glede når de tar kontakt med hverandre, de bruker blikket og de smiler"

Barnehagens hverdag bør være preget av gode følelsesmessige opplevelser. Glede og humor i lek er opplevelser som er kjennetegn ved barns tilværelse i barnehagen. Jeg mener når voksne skal være med på støtte barna i deres lek, er vi med på å støtte disse relasjonene mellom barn-barn, og mellom barn-voksen. Vi må vi tenke anerkjennelse og respekt. Vi anerkjenner barna med at vi møter dem slik at vi gir dem rett til sin egen opplevelse. Det handler om å føle seg godtatt og likeverdig i forhold til hverandre.

Det er viktig å bruke tid for å forstå og bekrefte barnet. Barna må få oppleve anerkjennelse. Ved å oppleve dens andre anerkjennelse utvikles selvforståelsen.

Bae(1996) mener at voksne må gi barna anerkjennelse. Å gi dem mulighet til å føle en tilknytning, oppleve sin identitet. Det er med på å gi barna en følelse av å bli godtatt, sett og en følelse av et felles samspill.

F2: "Vi må ikke undervurdere barnas lek, vi må også ha kunnskap om barna og deres barneperspektiv"

Derfor er det viktig å kunne sette av tid til aktiv lytting og være helt og fullt tilstede i forhold til barnas opplevelser. Dette gjelder både når barn uttrykker seg verbalt og ikke minst nonverbalt. Men det er de voksnes forutsetninger og væremåte som virker inn på barnas individuelle opplevelse, og ikke minst gruppeatmosfæren i leken. I flirekonsertter er det regler som gjelder. De må herme etter hverandre for at leken skal bli vellykket. Små barn er mer eller mindre grad kompetente å følge regel i leken. Hvordan de voksne forholder seg til barnas forskjellige lek-kompetanse, er avgjørende for hvordan barna som gruppe eller individ vil oppleve disse flirekonsertene. Jeg har sett at flirekonsertter oppstår ofte i måltidsituasjoner rundt et bord. Måltidsituasjoner er en sosial møteplass der vi har mulighet til å dele våre opplevelser. Vi må la barna få uttrykke opplevelser sammen slik at de får en felles opplevelse som styrker dem som en gruppe. Barna har rett til fellesopplevelser. Men da krever det at de

voksne legger til rette for barnas møter i måltidsituasjonen, slik at barna får føle et godt fellesskap. Voksne må kanskje bli flinkere til å tilpasse sine rutiner ut ifra barnas intensjon og vilje.

Lek er noe av det mest betydningsfulle for barna. Lillemyr (2001) mener at lek er en del av barnas hverdag, den er lysbetont og er et mål i seg selv. Det er her barna erfarer og lærer om hverandre og omverden å kjenne. Leken er sosial og er med på å danne vennskap blant barna. F2: *"Barna tar initiativ til å finne på ting sammen. De bruker ikke alltid verbalt språk men ofte et kroppsspråk som tydelig viser, kom med meg"* Begge førskolelærerne er opptatt av vennskap er noe som blir observert tidlig inne på avdelingen. Å se barna i hverdagen er med på å forstå deres utvikling, og se deres interesser. Venner er noe med de viktigste vi har, og uten dem kommer vi ikke langt. Å ha venner er med på at barna trives, og at de ønsker å være i barnehagen.

Det er våre ideer, holdninger og verdier som bestemmer hvordan vi oppfatter og opplever små barn. Det er i våre observasjoner vi får en økt kunnskap om barnas vennskap. F2: *"Når vi spiser sammen passer barna godt på at alle de andre barna også får, i fall vi skulle glemme det bort"* Barna er opptatte av hverandre. Vi kan se at små barn viser at de bryr seg om hverandre og de kan ta andres perspektiv. Selv om barna er små, kan de mye mer enn vi tror. Økt kunnskap om små barn har ført til et endret syn på små barns kompetanser. Greve (2009) i sin forskning har motbevist Piaget sin teori at barn ikke er sosiale før de er tre år. Hun har i sin forskning vist at barn ned i 2 års alderen kan knytte vennskapsbånd. Mennesker er sosiale fra de er født, fra de ligger på stallebordet og til de blir gamle mennesker.

4.2 Hvordan tilrettelegger førskolelæreren for vennskap?

Hvis en førskolelærer skal tilrettelegge vennskap blant barna, må det ligge kunnskap og forståelse i grunn slik at voksne kan være med å bygge opp og bevare vennsksrelasjoner i barnehagehverdagen. Rammeplanen (06) for barnehager sier at lek har mange uttrykksformer, det er i lekefellesskapet det legges til grunnlag for vennskap.

F2: *"Vi må tilrettelegge møtene mellom barna. Barna springer ofte inne på avdelingen, og det er et viktig møte for barnas vennskap"*

Hun forteller at de observerer vennsksrelasjoner der barna kommer med utrykk gjennom at barna springer ut i garderoben når ett spesielt barn kommer, eller bare springer etter hverandre

og ler gang på gang. Vi alle mennesker kan kjenne på når vi er sammen med venner at vi får en god følelse inni oss, den kan være vanskelig å forklare følelsen, men vi kjenner den. Vi har mange måter å uttrykke denne følelsen på, noen sier fine ord og kanskje gir vi en klem. Små barn kan ofte komme med uttrykk at de deler denne følelsen med hverandre med at de springer i gangen. Det er slik vi barna deler det felles "vi" i leken sin.

Greve (2009) har forsket på barnas lek f. eks når barna springer i gangene. Det er da det oppstår dette møtet mellom barna som skaper det felles "vi". Barna skaper en felles opplevelse sammen som blir deres grunnlag for å etablere vennskap.

F2: "Barns lek kommer helt an på oss voksne og våre holdninger"

Jeg nevnte i innledningen da jeg satt sammen med kollegaer som diskuterte om barns lek. De mente at barn som springer i rundt rommet er slitsomt, mens de barna som lekte i dukkekroken var mer behagelige. F1: *"Er det bråk eller ser vi at det er en måte å bli kjent med hverandre på?"* Begge førskolelærerne mente at hvordan vi forholder oss til barnas lek kommer helt an på de voksnes holdninger og verdier. Hvordan de kroppslige og verbale uttrykkene blir mottatt og fulgt opp, avhenger altså av den voksnes tilstedeværelse i øyeblikket til barna. Det handler om voksne som har kunnskap om barns utvikling, relasjoner og om de ser barnas interesser og engasjement. Vi voksne skal være med på å støtte og møte barna i deres interesser. Bae(1996) understreker dette med at den voksne spiller en stor rolle i relasjonene mellom de enkelte barna, når de er i grupper, og som etiske rollemodeller ovenfor barna. Jeg mener at hvis voksne begrenser eller tar fra barna muligheten for springleken fratrar vi dem også en stor del av ytringsfriheten og mulighet for medvirkning.

Greve (2009) mener at alle vennskap er unike. Ingen vennskap er mer betydningsfulle en andre vennskap. Selv om barna springer har de like godt vennskap, som de barna som sitter å leker i dukkekroken. Jeg mener at hvis det er slik vi ser på vennskap blant barna så er vi med på å ødelegge barnas vennsksrelasjoner til hverandre. Vi vil stoppe deres lek og kan risikere å skade barnas vennsksbånd, tar fra dem det felles "vi" opplevelsen. Hvis en førskolelærer skal ivareta vennskap mellom barn i barnehagen er det viktig å ha definert begrepet vennskap. Livet i barnehagen kan gi og hindre vennskap mellom barna. Voksne må være i stand til å se barnas handlinger og se betydning av handlingen, og de må kunne tolke det de ser.

Bae(1996) mener at voksne har en definisjonsmakt over barna i barnehagen. De voksne kan ha uskrevne regler der springing i gangene ikke er lov. Voksne må kunne gå ut av seg selv og

ta barneperspektivet. Hvis de voksne er opptatt av å følge regler som gjelder, og henter inn barna bare fordi det er galt i de voksnes øyne, kan kanskje føre til barnet mister fokus på leken. Barna kan bli mer selvbevisst på egen væremåte og kan da miste gleden ved å delta i gruppeleken. Det er derfor det er viktig at kunnskapen om vennskap burde ligge til grunn for å forstå de minste barns lek, og for å klare å møte og tilrettelegge den. Det kan være voksne som reagerer på hvordan barna leker med hverandre, og det er da de voksen setter ord på barnas opplevelser. Men hva med barnas lek og deres eget initiativ, deres glede og humor, deres rett til å være barn?

F1: " *Vi må skape et godt fysisk læringsmiljø der barna kan møtes*"

F2: " *Vi må tilrettelegge møtene mellom barna*"

Begge informantene er tydelige på hvordan de bruker å tilrettelegge for barnas hverdag, det er i leken det er viktig å være med og tilrettelegge. Svarene til informantene er like og det er tydelig at de jobber med vennskap i barnehagen. Men samtidig så tilrettelegger de forskjellig.

F1 er opptatt av det fysiske læringsmiljøet til barna. Hun mener at barn skal møtes rundt et materiale der de kan se og lære hvordan andre reagerer på hverandre. Hun er opptatt av at voksne skal være tilstede sammen med barna. Når de tilrettelegger jobber de med å se møblene på avdelingen. Barna skal ha mulighet til å møtes på en benk sammen og ikke alene, rundt et bord. De skal få jobbe med et materiale sammen slik at det styrker barnegruppen og deres sosiale kompetanse.

Små barn har en begrenset konsentrasjonsevne. Det er viktig å forme avdelingen på en måte at lek kan pågå uten for mange forstyrrelser. Barna skal føle seg trygge og derfor er det viktig at de voksne er tilstede der barna er. Voksne skal ta vare på møtet som skaper et felles "vi" mellom barna. Når barna leker sammen er det trygt at noen voksne er tilstede. Det er derfor viktig at voksne er synlig og tilgjengelig selv om de voksne ikke er deltaker i leken. Hvis barna underveis i leken får behov for trygghet er den voksne i nærheten og barna får da form for trygghet og de fortsetter leken seg imellom. Rammeplan (06) understreker at det er et behov for voksne som er aktive sammen med barna. Vi deltar i samspillet enten aktivt eller som observatør er vi med på å sikre at vi kan tilegne barna kunsten med å samhandle med hverandre.

F2 mener at møtet er viktig for at barna skal føle seg trygge i hverdagen. Hun mener at aktiviteter i grupper som å dra på turer, er med på å skape gode felles opplevelser sammen. Å

skape en felles mening sammen er med på å styrke barnas fellesopplevelse som gruppe. Vennskap bygges gjennom gjentatte møter, og på barnas premisser. Greve (2009) understreker dette at det er viktig å skape en felles livsverden. Det gir grunnleggende opplevelser og erfaringer av å være-i-verden sammen. Dette er med på skape det felles "vi" bare i et større gruppeperspektiv. Det er disse møtene som skaper grunnlaget for vennskap og felles "vi". Når den voksne tilrettelegger for slike møter, tilrettelegger en også for at barna får felles erfaringen som er viktig for å danne vennskap. Vennskap kommer til syne gjennom barns gjentatte møter med hverandre. For at barna skal kunne få en forståelse av hverandre er dette møtet en forutsetning. Mye av møtet består av kontakt og kommunikasjon. Kommunikasjonen i møtet er blick, stemme, toneleie, gester, verbal tale og imitasjon. Gjennom disse korte møtene skapes det et felles "vi" Greve (2009)

5.0 Konklusjon

Målet med denne oppgaven har vært å finne svar på min problemstilling:

Hvilken kunnskap har førskolelæreren om vennskap blant de minste i barnehagen og hvordan tilrettelegge for dette?

Jeg sitter igjen med et inntrykk av førskolelærerne som jeg intervjuet ivaretar vennskap temaet mer enn hva jeg hadde forestilt meg. I min undersøkelse har jeg kun hentet data fra to førskolelærere fra forskjellige barnehager. Det sier seg selv at to informanter ikke kan gi en oversikt om førskolelærers kunnskap, og hvordan de tilrettelegger vennskap i barnehagen. Hvis jeg skulle ha fått en bredere oppfatning av dette måtte jeg ha gjort mine undersøkelser i et større omfang. Mine intervju gir meg uansett en pekepinn på hvordan disse ulike barnehagene og førskolelæreren jobber og mener om temaet vennskap.

Ut ifra mine intervju kan jeg se en rød tråd. Begge to er opptatt av at barna skal få oppleve å gjøre møtene mellom barna trygt, for det er her de mener at barna etablerer vennsapsrelasjoner. Basert på mine intervju og relevant teori kommer det frem at det er viktig at førskolelæreren søker kunnskap og utvikling om vennskap blant barna.

Gjennom mine intervju har jeg forstått mer om Greves forskning, og hennes motbevisning av Piagets teori om at barn ikke er aktive før de er tre år gamle. Greve har støttet seg på Gunvor Løkken sin studie i og hun har sett mye likheter at små barn har nære relasjoner som vennskap som kommer til uttrykk gjennom barnas lek i barnehagehverdagen. Jeg ser at førskolelærerne er faglig oppdatert når det kommer til dette fagfeltet. Kanskje de som er under utdanning nå og fremover blir mer opplyst om små barns vennskap enn de som studerte tidligere. Greves forskning er ny og kommer til å prege mange barnehager for hvordan de ser på barn og hvordan de praktiserer barns vennsapsrelasjoner. Det er viktig at voksne ser betydningen av vennskap mellom de minste barna, og bygger opp situasjoner der barna kan etablere og opprettholde vennsapsrelasjoner. Det er viktig at vi voksne har en kunnskap om vennskap blant barna slik at vi lærer å tolke vennskapet barna skaper gjennom deres lek. Det tar tid å skape et vennskap og derfor må førskolelæreren gi tid og rom for at barna skal kunne etablere et vennsaps seg imellom. Enten gjennom springing i gangen, flirekonserter, eller i dukkekroken. Ingen vennskap er dårlig! For alle vennskap er likeverdige og unike i seg selv. Derfor må vi voksne ha en kunnskap om vennskap slik at voksne kan være med å bygge opp og bevare barnas vennskap.

Etterord

Å jobbe med en slik oppgave har vært veldig lærerikt.

Det er nok ting jeg ville gjort annerledes hvis jeg skulle ha gjort oppgaven en gang til. Jeg ville ha intervjuet flere førskolelærere, og assistenter. Dette for å se om det kommer frem ulik formening om vennskap blant de minste. Jeg ville også ha valgt å observere de voksne på avdelingen og hvordan de samhandler med barna.

Når det gjelder mine intervju vil jeg ikke neste gang sende ut intervjuguiden før jeg kommer. Jeg er usikker på om informantene har lest seg opp til spørsmålene i intervjuguiden, og at de ikke kommer med sin mening. Det kan heller sendes ut tema jeg ønsker å stille spørsmål om.

Litteraturliste

- Askland, Leif og Svein Ole Sataøen. 2009 **Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst**. 2 utgave. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Bae, Berit. 1996 **Det interessante i det alminnelige**. Pedagogisk forum, Oslo
- Greve, Anne. 1999 **Tuppen og lilleemor på bleiestadiet. Barnehagen som arena for vennskap mellom barn under tre år**. HiO-notat 1999 nr 23. Kolon 1999 nr 2. Høgskolen i Oslo
- Greve, Anne. 2009 **Vennskap mellom små barn i barnehagen**. Oslo: Pedagogisk Forum
- Kunnskapsdepartementet. 2006 **Rammeplan for barnehager**. Oslo
- Lamer, K. 2000 **Du og jeg og vi to! Et rammeprogram for sosial kompetanseutvikling Håndboka**. Oslo, Gyldendal Akademisk Forlag.
- Lillemyr, Ole Fredrik. 2001 **Lek på alvor**. 2 utgave Oslo: Universitetsforlaget.
- Lillemyr, Ole Fredrik. 2011 **Lek- opplevelse- læring i barnehage og skole**. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Løkken, Gunvor. 1996 **Når små barn møtes**. Halden: Cappelen akademisk forlag.
- Martinsen, Harald ml. 2009 **Sosial utvikling i førskolealder. Vennskap, konflikter og kommunikasjon i barnehagen**. Oslo, Gyldendal Norsk Forlag.
- Meyer, Elisabeth Støre. 2005 **Pedagogisk lederskap i barnehagen**. 2. utgave. Oslo, Universitetsforlaget.
- Søbstad, Frode. 2006 **Glede og humor i barnehagen**. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Olav Dalland. 2008 **Metode og oppgaveskriving for studenter**, Oslo, Gyldendal Norsk Forlag.

Internett 1: <https://oda.hio.no/jspui/bitstream/10642/307/2/477712.pdf> 21.november. 2011
klokken: 20.25

Internett 2: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/nouer/2010/NOU-2010-7/8/6.html?id=606215> 21.november. 2011 klokken 21.00

Vedlegg 1

Til:

Dato:

Forespørsel om undersøkelse i forbindelse med fagoppgave.

Mitt navn erog jeg er siste års student ved førskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Nesna.

Jeg har tidligere i løpet av mitt studie hatt praksis ved denne barnehagen og tillater meg derfor å rette en forespørsel om jeg kan komme og foreta noen undersøkelser som skal danne grunnlag for en fagoppgave i pedagogikk. Denne oppgaven er en del av avsluttende eksamen i pedagogikkfaget.

Min problemstilling i oppgaven er som følger:

Hvilken kunnskap har førskolelæreren om vennskap blant de minste i barnehagen og hvordan tilrettelegge for dette?

Undersøkelsen skal basere seg på intervju av en førskolelærer som har sitt daglige virke på lilleavdelingen.

Undersøkelsen vil være godkjent på forhånd av min veileder, Signe Agnete Hansen
Mail: sah@hinesna.no

Hensikten med denne undersøkelsen er å få frem forskjellige synspunkter og ta del i andres erfaringer på dette feltet.

Jeg regner med å bruke ca 1 time på selve intervjuet Informant og barnehage vil være sikret anonymitet jfr taushetsplikten.

Hvis min fagoppgave oppnår tilfredstillende karakter kan Høgskolen i Nesna publisere denne til andre studenter hvis jeg gir tillatelse til dette.

Materiale som blir samlet inn vil bli oppbevart i låst arkivskap, hjemme hos meg og makuleres når oppgaven er godkjent.

Jeg håper at dere har anledning til å ta i mot meg, og jeg håper derfor på positivt svar.

Jeg tillater meg å ta kontakt med dere i løpet av noen dager.

Høgskolen i Nesna

Egen underskrift:.....

Vedlegg 2

Intervjuguide.

Veiledende spørsmål til bruk under intervjuene.

Tema: Små barn og vennskap.

Problemstilling: *Hvilken kunnskap har førskolelæreren om vennskap blant de minste i barnehagen og hvordan tilrettelegge for dette?*

1. Hva forstår du med begrepet vennskap?
2. Hvorfor er vennskap viktig?
3. Hvordan kan en førskolelærer være med på å tilrettelegge for vennskap på en småbarnsavdeling?
4. Hvilke uttrykk for vennskap kan observeres mellom barna?
5. I hvilke situasjoner kan det observeres at vennskap oppstår?
6. Hvilke rammebetingelser er med på å fremme forståelsen av vennsksrelasjoner mellom barn og på en småbarnsavdeling?